

SARAWAK**Jurij Senegačnik**

UDK: 913(595.43)

COBISS: 1.04

IZVLEČEK**Sarawak**

Članek prikazuje nekatere osnovne geografske značilnosti Sarawaka skozi obravnavo geografske lege, reliefa, podnebja, vegetacije, prebivalstva in gospodarstva. Poseben poudarek je na obravnavi tropskega deževnega gozda in etnične raznolikosti Sarawaka.

Ključne besede

regionalna geografija, Azija, Malezija, Sarawak

ABSTRACT**Sarawak**

Some of Sarawak's basic geographical features are presented, such as the geographical position, landforms, climate, vegetation, population and economy. A special emphasis is laid on the tropical rainforest and the ethnic diversity of Sarawak.

KEY WORDS

regional geography, Asia, Malaysia, Sarawak

AVTOR**Jurij Senegačnik**

Naziv: prof. geografije in univ. dipl. etnolog

Naslov: Karlovska 15, 1000 Ljubljana, Slovenija

Telefon: +386 (0)1 426 40 09

E-pošta: jure@modrijan.si

Geografsko ime Sarawak celo med geografi ni ravno najbolj poznano. Če bi povprašali ljudi na ulici, zanj ne bi vedel skoraj nihče. Precej drugačne odgovore pa bi dobili, če bi povpraševali po geografskih imenih, kot sta Borneo ali pa Malezija. Obe imeni, še posebej slednje, večino tistih, ki ju znajo najti na zemljevidu, asociira na nekaj daljnega, eksotičnega in gospodarsko manj razvitega. Ob imenu Borneo pa marsikomu stopijo pred oči še tropski deževni pragozdovi in divja ljudstva, ljubiteljem živali pa tudi orangutani. V tem prispevku si bomo na kratko ogledali, kaj Sarawak sploh je in kakšne so njegove osnovne geografske značilnosti. Najprej pa moramo razčistiti nekatere geografska imena v tem delu Azije.

Sarawak je del države Malezije, ki ima zelo nenavadno geografsko lego. Njen zahodni del, imenovan tudi Zahodna ali Polotoška Malezija, leži na Malajskem polotoku. Tu je gospodarsko in populacijsko jedro države z moderno državno prestolnico Kuala Lumpurjem. Drugi del Malezije je Vzhodna Malezija, ki obsega severni del otoka Bornea. Vzhodno Malezijo sestavljata zvezni državi Sabah in Sarawak. Med njima kot nekakšna enklava leži manjša naftna država Brunej, ki pa ne sodi pod Malezijo. Otok Borneo je del Indonezijskega otočja. Večji del njegovega površja pripada državi Indoneziji. Indonezijski del Bornea se imenuje Kalimantan. To ime se dostikrat neupravičeno uporablja kot drugo ime za celotni Borneo. V resnici je državna meja med malezijskim in indonezijskim delom Bornea danes zelo pomembna gospodarska ločnica med gospodarsko dokaj razvito in v vseh pogledih urejeno državo Malezijo na eni strani ter gospodarsko bistveno slabše razvito in politično manj stabilno Indonezijo na drugi strani. V kulturnem pogledu so razlike seveda bistveno manjše. Uradna jezika obeh držav, indonezijski in malajski, sta si zelo podobna. Stotisoči ekonomskih migrantov iz Indonezije, ki so si svoje preživetje poiskali v bistveno bolj razviti Maleziji, so prišli v jezikovno sorodno okolje.

Na Borneu na obeh straneh državnih meja pomešano živijo različna ljudstva in plemena. Na indonezijskem delu otoka so številna manj-

ša ljudstva, ki živijo v prometno zelo slabo dostopnih višavjih in pragozdovih, bistveno bolj ohranila svoj tradicionalni način življenja kot v malezijskem delu. V slednjem je hiter gospodarski razvoj povsem spremenil življenje v mestih, močno pa je razkrojil tudi predindustrijsko družbo na podeželju. Izjema je oddaljena in prometno bolj izolirana notranjost, pa še tam so v obliki »letečih zdravnikov« v njih primerih tudi deležni dobrobiti civilizacije.

V 14. stoletju je bilo ozemlje Sarawaka pod okriljem majapahitskega imperija s središčem na Javi. Ob njegovem razpadu v 15. stoletju je Sarawak prišel pod vpliv hindujskega kraljestva Sukadana na jugozahodni obali Bornea. S prihodom islama v Brunej konec 15. stoletja je ozemlje Sarawaka skupaj s Sabahom do 19. stoletja prišlo pod oblast brunejskih sultanov. Leta 1820 so na Sarawaku odkrili antimon (beseda »serawak« pomeni antimon), poldrugo desetletje kasneje pa so se začeli upori proti oblastem v Bruneju. Te so se za pomoč obrnile na Britance. Sarawak je postal posebna ozemeljska celota šele s prihodom angleškega pustolovca Jamesa Brooka, ki je zaradi svojih zaslug in pomoči brunejskemu sultanu v bojih proti upornikom postal prvi »beli radža« Sarawaka. Leta 1861 je dal brunejski sultan Sarawaku še del dodatnega ozemlja, leta 1864 pa

so neodvisnost Sarawaka priznale tako ZDA kot Velika Britanija. Sarawak je ostal pod vladavino »belih radž« celo stoletje. Med drugo svetovno vojno so ga okupirali Japonci. Leta 1946 ga je zadnji »beli radža« Charles Vyner Brooke prepustil Veliki Britaniji. Sarawak je postal britanska kolonija, kar pa je med njegovim prebivalstvom sprožilo val nezadovoljstva, ki je kulminiralo leta 1949. Sarawak in Sabah sta ostala pod Britanci tudi leta 1957, ko je svojo neodvisnost dobila Malajska federacija. Decembra 1962 je v sultanatu Brunej, ki je bil pod britanskim protektoratom, izbruhnil upor. Uporniki so naredili načrt združitve Bruneja s Sabahom in Sarawakom. Čeprav so Britanci ta upor zadušili, je Sarawak že leto kasneje postal ena od 13 držav na novo ustanovljene malezijske federacije. Ta je nastala 16. 9. 1963 z združitvijo nekdanje Malajske federacije (današnje Zahodne Malezije), Sabaha, Sarawaka in Singapurja. Slednji je kasneje izstopil iz federacije. S priključitvijo severnega dela Bornea malezijski federaciji pa seveda ni bil zadovoljen indonezijski predsednik Sukarno, ki je Malezijo skušal razbiti celo z gverilci na Borneu (1, 3).

Sarawak meri 124.499 km², kar je 37,5 % malezijskega površja ali približno toliko kot cel polotoški del Malezije. Po površini je največja malezijska država, vendar zaradi redke poseljenosti živi v njem le približno toliko prebivalcev kot v Sloveniji. Sestavlja ga 9 administrativnih enot: Kuching, Sri Aman, Sibü, Miri, Limbang, Sarikei, Kapit, Samarahan in Bintulu. Vsaka od njih je še naprej razdeljena na 2 do 4 okrožja. Sarawak leži na severozahodni obali Bornea med 0° in 5° s. g. š. in 110° ter 115° v. g. d. Njegova obalna črta ob Južnokitajskem morju je dolga 720 km.

Še v pleistocenu je bil otok Borneo združen s kopnim jugovzhodne Azije. Skupaj sta tvorila enoto, ki jo geologi označujejo kot *Sundaland*. Kasnejši dvig morske gladine je površje Bornea ločil od celine in ga naredil za tretji največji otok na svetu (2).

Pri površju lahko v grobem ločimo tri velike površinske enote. Prva je aluvialna obalna ravnica, ki zajema približno petino površja. Še posebej se razširi v jugozahodni polovici države v okolici obeh največjih mest Kuchinga in

Slika 1: Mangrove na obalnem pasu narodnega parka Bako (foto: Jurij Senegačnik).

Sibuja. Ob obali rastejo mangrove, bolj v notranjosti pa močvirski gozdovi.

Druga enota je osrednji pas valovitega površja, ki se v smeri jugozahod-severovzhod razteza čez celo državo. Njegova širina varira med 32 in 160 km. Dokaj enovito podoba tega pasu sem ter tja prekinjajo višje vzpetine z vrhovi do 600 m. To je najbolj poseljen in gospodarsko najrazvitejši del države.

Tretja enota je hribovita notranjost z več kot 300 m nadmorske višine. Na nekaterih območjih preseže 1200 m nadmorske višine, še posebej na severovzhodu, kjer je najvišji vrh Mt. Murut (2434 m). Na teh območjih je največ primarnega tropskega deževnega gozda in slikovitih rek z brzicami (4).

Sarawak leži v celoti na območju ekvatorialnega podnebja. V hriboviti notranjosti je to podnebje seveda nekoliko modificirano – količina padavin je večja, temperature pa nekoliko nižje. Podnevi se gibljejo med 24 °C zgodaj zjutraj in 32 °C čez dan, ponoči pa padejo na okoli 20 °C. Pri padavinskem režimu ločimo dve obdobji, ki sta odraz monsunskega kroženja zraka. Sušno obdobje je v času od marca do oktobra, ko piha manj vlažen jugozahodni monsun. Deževno obdobje je od novembra do februarja. Tedaj piha severovzhodni monsun, ki prinaša več padavin. V Sarawaku je slika učinkov monsunskih vetrov ravno nasprotna kot na Indijskem podkontinentu. Severovzhodni vetrovi, ki piha iznad azijske celine, se namreč na poti preko Južnokitajskega morja navlažijo in prinašajo več padavin kot jugozahodni.

Za podnebje niso značilne nepričakovane vremenske spremembe. Večina padavin je konvekcijskih. Dež pade v obliki popoldanskih nalivov, ki so večinoma kratkotrajni. Letna višina padavin je med 3300 in 4600 mm. Relativna vlažnost je v povprečju 70 %. Turističen obisk Sarawaka je tako možen celo leto. Za tuzem je to seveda zelo ugodno.

Sarawak ima gosto rečno omrežje. Reke izvirajo v hriboviti notranjosti in se brez izjeme izlivajo v Južnokitajsko morje. Državna meja med Malezijo in Indonezijo je vezana na razvodje med Južnokitajskim morjem in ostalimi morji, ki obdajajo Borneo. Reke imajo v zgor-

Slika 2: Močvirni gozdovi na obalnih ravninah se ponajbolj tudi z zelo širokimi debli (narodni park Bako) (foto: Jurij Senegačnik).

njem toku precej brzic, v spodnjem toku pa se razširijo in izlivajo v obliki zamočvirjenih in mangrovskih delt ali estuarijev. Najdaljša reka je Rejang (640 km), verjetno najbolj znana pa je reka Sarawak, ki teče skozi prestolnico Kuching. Druge znane reke so Salak, Skrang, Lemanak, Paku, Batang Ai, Rejang, Kemena, Miri in Baram. Spusti po teh slikovitih rekah so danes ena velikih turističnih atrakcij (2, 3).

Glavno naravno bogastvo Sarawaka so njegovi gozdovi. Po uradnih podatkih (4) je kar 67 % površja ali 8,22 milijona ha pod gozdom. Po nekaterih drugih podatkih (5) je delež gozda še večji. V tropskih gozdovih uspeva 8000 rastlinskih in prek 20.000 živalskih vrst, od katerih večina sodi med insekte. V grobem lahko razlikujemo tri vrste gozdov. Najbolj obsežni (59 % državnega teritorija) so hribovski gozdovi v notranjosti, v katerih uspeva največ rastlinskih vrst, največ pa je tudi gospodarsko najpomembnejših vrst. Ti gozdovi uspevajo od nižin

Slika 3: Obiskovalec Bornea si lahko hribovski tropski deževni pragozd ogleda tudi z višine drevesnih krošenj. V ta namen so v narodnem parku Batang Ai naredili posebne viseče mostove in lestve (foto: Jurij Senegačnik).

do nadmorske višine 1500 m. Druga vrsta gozdov so močvirni gozdovi na nizkih obalnih ravninah in deltah. Zavzemajo okrog 10 % državnega površja. V njih je manjše število drevesnih vrst, manj pa je tudi gospodarsko pomembnih vrst. Tretja vrsta gozdov so mangrove in drugo močvirno rastlinstvo, ki uspeva ozkem pasu ob obalah oziroma estuarijih do tam, do koder prihaja slana voda. Ti gozdovi pokrivajo le 1,3 % državnega površja, vendar so zelo bogati z različnimi drevesnimi vrstami in rastlinami, ki omogočajo raznovrstno gospodarsko izrabo. Območje mangrov je tudi življenjski prostor ribam, rakom in drugim živalim, ki so neprecenljiv vir prehrane ne le za obalno prebivalstvo, ampak za celoten Sarawak. Čvrste korenine dreves prispevajo tudi k stabilnosti obalne črte, saj preprečujejo erozijo.

Približno 12 % vseh gozdov je vsaj na papirju pod popolno zaščito. To so območja narod-

nih parkov, naravnih rezervatov in t. i. živalskih zatočišč. Vsakršno sekanje drevja, lov in ribolov sta v njih prepovedana.

Med floro in favno je treba omeniti nekaj predstavnikov, ki imajo svetovni sloves. Med živalmi so najbolj znane: *kljunorožec* (*Buceros rhinoceros*), opica *nosan* (*Nasalis larvatus*) in seveda *orangutan* (*Pongo pygmaeus*). Orangutan je endemična žival indonezijskih otokov Sumatre in Bornea. V malajščini orang pomeni človek, utan pa gozd oz. džungla. Na Sarawaku imajo za orangutane narejen poseben rehabilitacijski center, zato si jih turisti lahko brez težav ogledajo tako rekoč sredi avtentičnega okolja. Med rastlinskimi posebnostmi je najbolj znana *rafflesia* (*Rafflesia tuanmudae*). Slovi kot rastlina z največjim cvetom na svetu, ki je lahko širši od enega metra.

Poleg obsežnih tropskih gozdov je verjetno prav silna etnična raznolikost Sarawaka tista, ki privlači veliko obiskovalcev. Leta 1999 je tu živelo 2.027.000 prebivalcev ali približno desetina malezijskega prebivalstva. Gostota prebivalstva znaša le 16,3 prebivalca na km², kar je več kot štirikrat manj od malezijskega povprečja. Število prebivalcev je v zadnjem desetletju naraščalo s stopnjo 2,1 % letno (4).

Na Sarawaku živi poleg Malajcev še 27 različnih avtohtonih etničnih skupin, ki govorijo 45 različnih jezikov in dialektov. Celotno avtohtono prebivalstvo označujejo s skupnim izrazom *bumiputra*. Poleg njih živijo še priseljenci in njihovi potomci. Med njimi so najštevilnejši *Kitajci*, ki ravno tako govorijo različne dialekte, poleg njih pa je še manjše število *Indijcev*.

Preglednica 1: Etnična sestava prebivalstva Sarawaka leta 1998 (2).

Etnična skupina	Absolutno število	Delež v %
Malajci	425800	21,4
Ibani	567800	28,5
Bidajuhi	161700	8,1
Melanavi	110900	5,5
Drugi avtohtoni prebivalci	115700	6,1
Kitajci	536900	27,0
Drugi	18300	0,9
Skupaj	1937100	100,0

Malajci živijo v vseh upravnih enotah Sarawaka, največ pa jih je v Kuchingu in Samarahanu. Tradicionalno živijo ob bregovih rek v vaseh, ki se imenujejo *kampung*. Po veri so muslimani, znani pa so predvsem kot dobri glasbeniki in pevci.

Melanavi sodijo med najbolj zgodnje prebivalce Sarawaka. Živijo Malajcem podobno življenje v vaseh *kampung* ob rekah in so znani kot ribiči. Povečini so tudi muslimani.

Najštevilčnejše ljudstvo so *Ibani*. Živijo v bivaliških posebnih oblik, tako imenovanih »dolgi hišah« vzdolž glavnih rek in njihovih pritokov. »Dolga hiša« je več deset metrov dolgo leseno bivališče, v katerem živi v posebni obliki skupnosti od deset do več kot petdeset družin. Takšno bivališče je pravzaprav svojevrstno vaško naselje, v katerem pa vsi prebivalci živijo pod eno streho. Vsaka družina ima v okviru »dolge hiše« svoj *bilik*. To je posebna, od drugih ločena stanovanjska enota, ki se znotraj lahko deli na več prostorov. »Dolga hiša« je zgrajena tako, da so te stanovanjske enote *bilik* na eni strani, na drugi strani pa se čez celotno dolžino dolge hiše vleče nekakšen skupen hodnik.

Precejšnje število Ibanov je sprejelo krščanstvo, nekateri pa so ohranili svoja tradicionalna verovanja (predvsem v notranjosti dežele). Nekaj malega je tudi muslimanov.

Ibani so najbolj slavno ljudstvo Sarawaka. V preteklosti so bili znani kot legendarni bojevniki in lovci na glave. Posebni pihalniki, s katerimi so izstreljevali zastrupljene puščice, so danes verjetno najbolj značilen in priljubljen spominček za turiste. Danes se večinoma ukvarja jo s kmetijstvom. Lobanje nekdanjih žrtev lova na glave imajo zbrane v posebnih vrečah, ki jih imajo obešene na stropu »dolge hiše«.

Bidajuhi so tretje največje avtohtono ljudstvo. Največ jih živi v upravnih enotah Kuching in Samarahan. Po tradiciji sicer tudi živijo v »dolgi hišah«, vendar se jih je precej že preselilo v vasi z »ločenimi« individualnimi hišami. Bidajuhi so znani po svojih festivalih.

Orang Ulu je skupna oznaka za več manjših ljudstev, ki živijo predvsem v bolj hriboviti notranjosti. V prevodu to pomeni »ljudje z zgornjega toka reke«. Najštevilčnejši med njimi so Kajani in Kenjahi. Danes so večinoma kristjani, tradicionalno pa še verjamejo v nadnaravni svet dobrih

Slika 4: Nasadi poprovca so ena glavnih posebnosti kmetijstva na Sarawaku (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 5: Ibani pri plesu v tradicionalnih oblačilih (foto: Jurij Senegačnik).

in zlih duhov. Živijo v velikih »dolgih hišah«, v katerih je lahko zbranih tudi več kot sto družin. Pri Kenjahih pa lahko vaško skupnost sestavlja tudi več »dolgi hiš« skupaj. V Orang Ulu sodijo tudi ljudstva Kelabit, Lun Bawang, Tabun, Tring, Sažban, Kajang in Bisaya. Večinoma tudi živijo v »dolgi hišah« in pripadajo krščanstvu (2). Nomadski Penani so znani kot čuvaji pragozda.

Preglednica 2: Zaposlitvena sestava prebivalcev Sarawaka v letih 1982 in 1997 (3).

Sektor dejavnosti	1982 (v %)	1997 (v %)
Kmetijstvo, gozdarstvo in ribolov	53,8	33,3
Rudarstvo	0,8	0,5
Gradbeništvo	5,0	9,3
Industrija	7,6	14,8
Oskrba z elektriko, plinom in vodo	0,6	0,7
Promet in zveze	2,6	4,5
Trgovina in turizem	10,3	15,1
Druge javne in zasebne storitve	19,3	21,9
Skupaj	100,0	100,0

Zaradi velikih sprememb, ki jih je v zadnjih desetletjih doživela celotna malezijska družba, se je močno spremenila tudi zaposlitvena sestava prebivalstva Sarawaka. Spremembe so razvidne iz preglednice 2. Delež brezposelnih je v razdobju 1990–97 padel z 10,0 na 3,9 %.

Gospodarstvo Sarawaka je tako kot gospodarstvo celotne Malezije, ki jo marsikdo uvršča med »azijske tigre«, v zadnjih desetletjih doživljalo intenzivno rast. Prekinil jo je šele izbruh gospodarske krize sredi leta 1997, ki je zajela več azijskih držav in tudi Sarawak. Njena posledica je bilo zmanjšanje proizvodnje pri različnih dejavnostih. Kljub temu, da se je izvoz v letih 1997–98 zmanjšal za 4,5 %, je trgovska bilanca Sarawaka ostala pozitivna, stopnja inflacije pa se je z 1,7 % zvišala na 4,5 %.

Glede bruto domačega proizvoda so najpomembnejše gospodarske dejavnosti gozdarstvo, kmetijstvo, rudarstvo in industrija. Na predelavi lesa temelječa industrija je leta 1986 prehitela gozdarstvo. Po pomenu sledijo ostale dejavnosti, kot so turizem, trgovina, gradbeništvo in storitvene dejavnosti.

Današnja podoba Sarawaka bi bila zagotovo precej drugačna, če ne bi na bližnjem Južnokitajskem morju začeli izkoriščati bogatih nahajališč nafte in zemeljskega plina, ki sta danes najpomembnejši izvozni artikel. Tvorita več kot polovico vsega izvoza, vendar je pri njunem izkoriščanju zaposlenih relativno zelo malo ljudi. Največ zemeljskega plina izvažajo na Japonsko. Še vedno odkrivajo nova nahajališča. Nafta in zemeljski plin predstavljata velikanski potencial za razvoj petrokemične industrije. Na razpolago je tudi nekaj drugih mineralnih virov, kot so zlato, premog, silicijev pesek in kaolinit, vendar v gospodarstvu ne igrajo pomembnejše vloge.

Industrija je še v 60. letih predstavljala skoraj nepomembno dejavnost, ki se je omejevala predvsem na predelavo nekaterih domačih surovin, zlasti lesa. Leta 1980 je vlada Sarawaka z namenom zmanjšati odvisnost od primarnega sektorja začela obsežnejše prestrukturiranje gospodarstva. Največjo prioriteto so namenili razvoju industrije. Leta 1987 so ustanovili posebno Ministrstvo za industrijski razvoj. Na

eni strani je vlada podpirala razvoj industrije, ki temelji na izrabi domačih surovin (lesnopredelovalne in petrokemične industrije), na drugi strani pa je predvsem v zadnjem času začela pospeševati razvoj elektronske industrije in drugih panog industrije visoke tehnologije. V ta namen so ustanovili posebno prosto industrijsko cono, ki je v zadnjih letih privabila več multinacionalnih družb iz ZDA in Japonske. Poleg omenjene industrijske cone se je na Sarawaku razvilo več drugih industrijskih parkov. Delež industrije glede na BDP se je od 7,7 % leta 1980 zvečal na 22 % leta 1997, kar pomeni, da se je potrojil (4).

Glede na to, da je Sarawak dežela tropskega gozda, imajo gozdarstvo in z njim povezane dejavnosti seveda prav posebno vlogo. Sarawak je eden najpomembnejših svetovnih izvoznikov trdega tropskega lesa. V želji, da bi zmanjšali izvoz nepredelanega lesa, je država spodbujala razvoj raznovrstne lesnopredelovalne industrije. Namesto neobdelanega lesa naj bi izvažali čedalje več vezanega lesa, furnirja, pohištva in drugih zahtevnejših proizvodov. Gospodarska kriza leta 1997 se je močno odrazila v tem delu gospodarstva. Količina posekanega lesa je od 16 milijonov ton leta 1997 padla na 12 milijonov ton leta 1998.

Z lesom je danes povezanih okrog 80.000 delovnih mest. Ker je izsekavanje deževnega tropskega gozda dobilo velikanske dimenzije, se

je delež primarnega gozda močno zmanjšal. Obiskovalec Sarawaka si lahko danes pravi pragozd ogleda le še ponekod v narodnih parkih, na večini površja pa so gozdovi tako ali drugače spremenjeni ali posekani. Gozdna podjetja, ki izvajajo sečnjo, so izsekana območja sicer dolžna pogozdovati, vendar lahko obiskovalec vidi številne nepogozdene goloseke. Izsekavanje je ne le predručilo strukturo gozda, ampak tudi bistveno poseglo v življenje gozdnih ljudstev. S številnimi gozdnimi cestami so sicer močno izboljšali dostopnost do svojih bivališč in omogočili šolanje mlajših generacij, vendar so s tem povzročili tudi opuščanje tradicionalnega načina življenja z vsemi spremljajočimi posledicami (6).

Skoraj tretjina površja je primerne za kmetijsko izrabo, vendar je za trajne nasade izrabljenih manj kot 10 % površja. Zato skuša vlada kmetijsko proizvodnjo povečati predvsem na močvirnih in šotnih zemljiščih obalnega pasu ter na slabše izrabljenih zemljiščih plemenskih skupnosti v notranjosti. Med glavne kulturne rastline sodi oljna palma. Sarawak ima zanjo idealne klimatske in pedološke razmere. Uvajati so jo začeli leta 1969, danes pa njeni nasadi pokrivajo že okoli 300.000 ha. Velike možnosti za izrabo šotnih zemljišč daje sagova palma, ki je danes posejana na okrog 28.000 ha. Ena glavnih značilnosti kmetijstva so nasadi poprovca. Kar 95 % malezijskega popra pridelajo na Sarawaku, od tega ga devet desetlin izvozijo. 80 % je črnega popra. Nasadi poprovca zajemajo okoli 10.000 ha. Vlada na Sarawaku spodbuja tudi pridelavo kavčuka, čeprav so njegovo produkcijo v polotoški Maleziji precej zmanjšali in se je proizvodnja preusmerila na Indonezijo (4).

Sarawak ima v primerjavi z indonezijskim delom Bornea neprimerljivo bolj razvito cestno omrežje. Moderna asfaltna cesta poteka prek celotne države. Zelo pomemben je tudi rečni promet, še posebej za kraje v notranjosti. Mednarodno letališče je v prestolnici Kuchingu. Zanimivo je, da morajo potniki, ki priletijo iz Zahodne Malezije, izpolniti vstopne formulare ravno tako, kot bi prileteli iz povsem tuje države. S tem očitno hočejo že na zunaj poka-

Slika 6: Skupen hodnik v »dolgi hiši« pri Ibanih. Na desni s stropa visi posebna vreča z lobanjami (foto: Jurij Senegačnik).

Slika 7: Kuching je glavno mesto Sarawaka. Lepo urejeno mestno središče nas prej spominja na ameriška mesta kot pa na »eksotično« Azijo (foto: Jurij Senegačnik).

zati svojo državno samostojnost v okviru malezijske federacije.

Čedalje pomembnejša dejavnost postaja turizem. Sarawak je res edinstvena dežela, kjer lahko človek istočasno občuduje divjino tropskega pragozda ali eksotiko skrivnostnih ljudstev in njihovih »dolgi hiš«, obenem pa uživa praktično vse pridobitve civilizacije, kot so udobni hoteli, klimatizirana prevozna sredstva in podobno. O splošni urejenosti in civiliziranosti nam govori vrsta kazalcev na vsakem koraku. Če ne drugega, lahko takoj opazimo, da so prav vsi motoristi pokriti z varnostno čelado, česar ni uspelo doseči niti nekaterim najrazvitejšim evropskim državam. Turisti lahko obiskujejo urejene narodne parke v bližini luksuznih hotelov ob obalah, gredo na krajše izlete ali trekinge v tropske gozdove v notranjosti ali pa občudujejo čudovite podzemeljske jame, ki jih je na pretek. Posebna atrakcija so seveda obale, ki omogočajo plavanje in različne

vodne športe kar 365 dni na leto. Sarawak nudi kaj privlačnega prav za vsakega turista. V nasprotju z Indonezijo, ki je okužena z mrzlico, na Sarawaku trdijo, da jo imajo pod kontrolo.

1. Natek, K. in M. 1999: Države sveta 2000. Mladinska knjiga. Ljubljana.
2. Sarawak Yearbook. Winwin Consult SDN BHD. Kuching, 1999.
3. Turner, P., Taylor, C., Finlay, H. 1996: Malaysia, Singapore and Brunei. Lonely Planet travel survival kit.
4. Sarawak Online. The official Sarawak Government Homepage. Internet: <http://www.sarawak.gov.my/>. 2000.
5. Sarawak Tourism.com. The Official Tourism Site for Sarawak Tourism Board. Internet: <http://www.sarawaktourism.com/>. 2000.
6. The Singapore Science Centre. Internet: <http://sci-ctr.edu.sg/schproj/sarawak/people.html>. 2000.